

RESURSELE MACROECONOMICE ALE NIVELULUI DE TRAI ÎN ROMÂNIA 1989 – 1993

ADINA MIHĂILESCU

G.N.P. – Financial sources and their destination; index between wages and prices; tax on wage and profit.

Resursele macroeconomice ale nivelului de trai se referă la capacitatea economiei de a satisface nevoile de consum ale populației. Nivelul de trai este un domeniu de cea mai mare importanță în societatea contemporană deoarece, prin metodologia sa de cercetare, indicatorii de operaționalizare, concluziile teoretice privitoare la nivelul de trai se exprimă inegalitățile sociale existente și dimensiunile acestora.

După evenimentele din decembrie 1989, care au marcat începutul perioadei de tranziție, în economia românească s-a înregistrat un declin constant în aproape toate ramurile și sectoarele, ca urmare a dezechilibrelor moștenite din regimul trecut, precum și a dificultăților în elaborarea și aplicarea în practică a unor programe de reformă, corespunzătoare noilor condiții.

Această situație se exprimă cel mai bine printr-o serie de indicatori sintetici, iar evoluția ei este determinată de unele fenomene economice între care:

1. Relația indicatori globali – nivel de trai

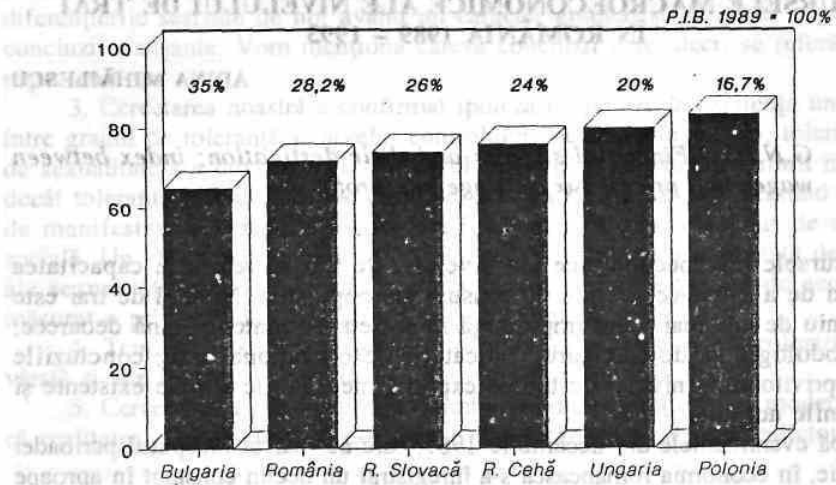
a) *Produsul intern brut* (PIB) a înregistrat în 1993 față de anul precedent creșteri doar în Polonia 3% și România 1%, în R. Cehă creșterea a fost zero, iar în R. Slovacă, Bulgaria și Ungaria a scăzut cu 5%, 4% și respectiv 1%.

Comparativ cu anul 1989, cele mai mari scăderi la PIB s-au înregistrat anul trecut în Bulgaria cu aproximativ 35%, urmată de România cu 28,2%, R. Slovacă 26%, R. Cehă circa 24%, Ungaria 20% și Polonia 16,7%. (graficul nr. 1)

b) *Producția industrială*, principala sursă de constituire a PIB, a avut următoarea evoluție în 1993 comparativ cu 1992: a fost mai mare doar în Polonia, Ungaria și România; cea mai mare prăbușire a fost în R. Slovacă unde a scăzut cu aproximativ 22%. Comparând anul 1993 cu 1989 se constată scăderi ale producției industriale în următoarele procente: România 53,4%, Bulgaria 50,4%, R. Slovacă 45,7%, R. Cehă 43,1%, Ungaria 30,7%, Polonia 29,7% (graficul nr. 2).

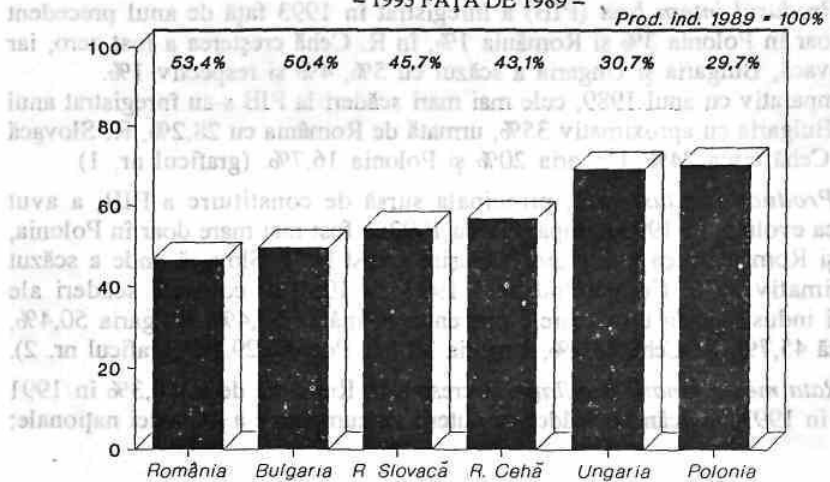
c) *Rata medie lunară a inflației* a crescut în România de la 10,3% în 1991 la 12,1% în 1993, marcând o scădere a puterii de cumpărare a monedei naționale;

SCĂDERI ÎN P.I.B. ÎN ȚĂRILE EUROPEI CENTRALE ȘI DE EST
- 1993 FAȚĂ DE 1989 -

Graficul nr. 1

SCĂDERI ÎN PRODUCȚIA INDUSTRIALĂ A ȚĂRILOR
EUROPEI CENTRALE ȘI DE EST
- 1993 FAȚĂ DE 1989 -

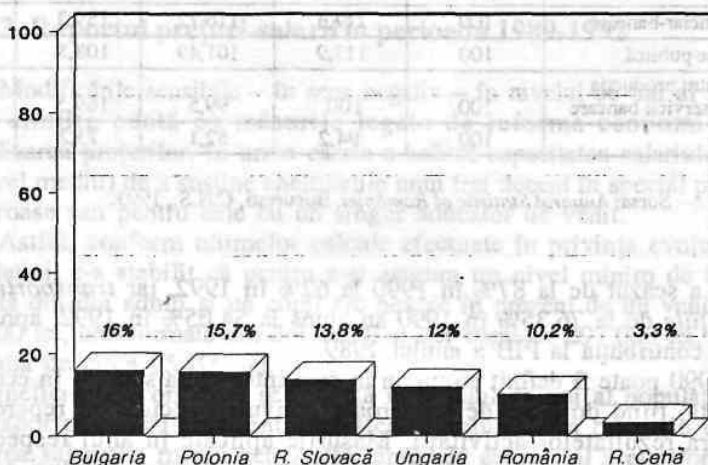

Graficul nr. 2

în Bulgaria a scăzut de la 15,7% la 4,2% în aceeași perioadă; în Polonia a scăzut de la 11,0% în 1990 la 2,7% în 1993 și în Ungaria a scăzut de la 2,4% în 1990 la 1,6% în 1993. În Republica Cehă și Slovacă s-au înregistrat creșteri ușoare de la 1% la 1,5% și 0,7% la 2,1% în 1992-1993.

d) *Rata șomajului* a avut o tendință de creștere generală în anul 1993 față de anii precedenți. Spre exemplu, în Bulgaria 16%, Polonia 15,7%, R. Slovacă 13,8%, Ungaria 12%, România 10,2%, R. Cehă 3,3% (graficul nr. 3).

TENDINȚA DE CREȘTERE A RATEI ȘOMAJULUI
ÎN ȚĂRILE EUROPEI CENTRALE ȘI DE EST
- 1993 FAȚĂ DE ANII PRECEDENȚI -

Graficul nr. 3

2. Analiza în dinamică reală a PIB în România în perioada 1989-1993, ca resursă macroeconomică în politica nivelului de trai

În țara noastră acest indicator privit în dinamică reală a scăzut în intervalul de timp 1989-1992 astfel: cu aproximativ 5% în 1990, cu aproximativ 18% în 1991 și cu 29% în 1992 față de același an de bază 1989 (tabelul 1).

O contribuție constantă la creșterea PIB de peste 100% au avut-o *serviciile* cu 105-106% (1989-1992); *serviciile financiar-bancare* cu aproximativ 117% în primii doi ani 1990, 1991 și cu un salt calitativ de 160% în 1992; administrația publică de la 113,90% în 1990 s-a aflat în ușoară scădere spre finalul intervalului 108% în 1992. În creștere au mers *construcțiile* 101,35% în anul 1990, ca apoi să scadă la 79% în 1991 și la 72% în 1992. La fel *agricultura și silvicultura* au înregistrat un spor de peste 115% în 1990, 105% în 1991, ca apoi să scadă sub 100% în 1992. *Comerțul* a scăzut și el de la 106% în 1990 la 68,7% în 1992, la

Tabelul nr. 1

Resursele PIB în perioada 1989-1992

Anul	1989	1990	1991	1992	1993
P.I.B.	100	94,4	82,2	71,1	
1. Industrie	100	86,5	73,8	61,9	
2. Construcții	100	101,3	79,3	72,3	
3. Agricultură + silvicultură	100	115,2	105,3	92,6	
4. Transport + telecomunicații	100	76,3	65,20	54,1	
5. Comerț	100	106,1	83,09	68,6	
6. Servicii	100	106,2	106,02	104,8	
7. Servicii financiar-bancare	100	117,3	116,72	159,3	
8. Administrație publică	100	113,9	101,49	108,8	
9. Ajustare pentru producția imputată de servicii bancare	100	100	99,5	169,5	
P.I.B. locuitor	100	94,2	82,1	73,2	

Sursa: Anuarul Statistic al României, București, C.N.S., 1993.

fel industria a scăzut de la 87% în 1990 la 62% în 1992, iar transporturile și telecomunicațiile de la 76,35% în 1990 au ajuns la 54,05% în 1992, aproape la jumătate din contribuția la PIB a anului 1989.

Anul 1990 poate fi definit ca un an în care intervenția statului în economie a fost limitată, fiind dominat de numeroase convulsii sociale cu repercusiuni directe asupra rezultatelor activității. Măsurile aplicate în anul respectiv de reducere a timpului de lucru săptămânal, recunoașterea unor drepturi salariale au determinat o creștere explozivă a consumului și o diminuare puternică a investițiilor și a producției.

În anul 1991, prin menținerea controlului asupra prețurilor, în special la energie și materii prime de bază s-a urmărit realizarea unei reforme cu costuri sociale suportabile pentru populație, dar cu efecte negative în ceea ce privește ritmul tranziției la economia de piață, reflectate prin modificarea structurii utilizărilor (cheltuielilor) finale ale PIB (tabelul 2).

Este de subliniat faptul că, dacă în anul 1990 eforturi însemnate erau concentrate spre realizarea de investiții, formarea brută de capital fix reprezentând 64,45% din PIB în anul 1991, partea alocată acestei destinații a scăzut cu 6% față de anul anterior, menținându-se aceeași proporție și în anul 1992.

Această situație s-a datorat, în principal, reducerii drastice a cheltuielilor pentru investiții din bugetul statului, de la 135,3 miliarde lei în 1989 la 61,9 miliarde lei în 1990 și la 76,5 miliarde lei în anul 1991, reducere care nu a fost compensată de resursele proprii ale agenților economici.

Tabelul 2

Destinația PIB în perioada 1989-1992

Anul	1989	1990	1991	1992
P.I.B.	100	94,4	82,2	71,0
Consumul final:	100	108,7	96,2	89,2
– al populației	100	108,0	91,0	82,1
– administrația publică și privată	100	114,1	125,4	129,1
– formarea brută de capital fix	100	64,4	47,6	47,1

Sursa: *Anuarul Statistic al României*, București, C.N.S., 1993.

3. Raportul prețuri-salarii în perioada 1989-1992

Modificările sensibile – în sens negativ – în nivelul de trai al populației s-au făcut simțite odată cu măsurile legate de reforma economică, respectiv liberalizarea prețurilor, în urma căreia a scăzut capacitatea salariului și a pensiei (la nivel mediu) de a susține cheltuielile unui trai decent în special pentru familiile numeroase sau pentru cele cu un singur aducător de venit.

Astfel, conform ultimelor calcule efectuate în privința evoluției prețurilor și inflației, s-a stabilit că pentru a-și asigura un nivel minim de trai, o familie formată din doi adulți și un copil are nevoie în prezent de un venit lunar net de 240.000 lei, una formată din doi adulți și doi copii de 297.000 lei, iar o singură persoană de circa 95.000 lei.

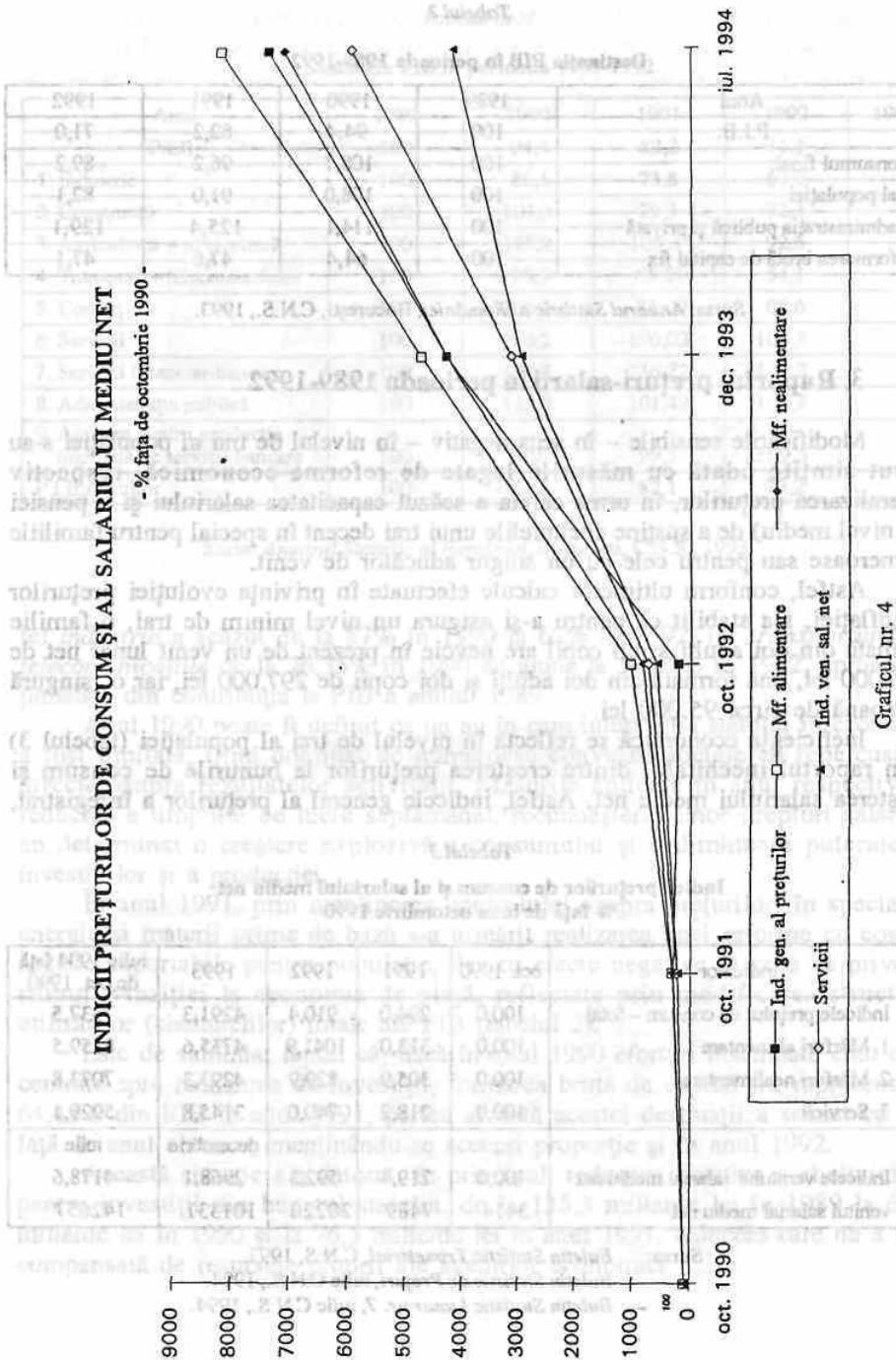
Ineficiența economică se reflectă în nivelul de trai al populației (tabelul 3) prin raportul inechitabil dintre creșterea prețurilor la bunurile de consum și creșterea salariului mediu net. Astfel, indicele general al prețurilor a înregistrat,

Tabelul 3

Indicii prețurilor de consum și ai salariului mediu net
% față de luna octombrie 1990

Indicator	oct. 1990	1991	1992	1993	iulie 1994 față de oct. 1990
I. Indicele prețului de consum – total	100,0	294,0	910,4	4291,3	7337,5
1. Mărfuri alimentare	100,0	313,0	1041,9	4735,6	8159,5
2. Mărfuri nealimentare	100,0	305,9	829,9	4293,3	7073,8
3. Servicii	100,0	218,2	740,0	3145,8	5929,1
II. Indicele venitului salarial mediu net	100,0	219,4	592,3	2968,1	4178,6
venitul salarial mediu net	3414	7489	20220	101331	142657

Sursa: *Buletin Statistic Trimestrial*, C.N.S., 1993.
Buletin Statistic de Prețuri, iulie C.N.S., 1994.
Buletin Statistic Lunar nr. 7, iulie C.N.S., 1994.

Analizând datele la nivel macroeconomic privind formarea veniturilor la bugetul statului în perioada 1989-1993 se constată următoarele (tabelul 4):

Tabelul 4
Bugetul de stat în anii 1989-1993

Anul	1989	1990	1991	1992	1993
Venituri total din care:	100,0	100	100,0	100	100
1. Impozitul pe profit	26,8	29,2	21,1	23,1	19,8
2. Impozitul pe salarii	16,5	22,9	34,7	33,6	28,8
3. Impozitul pe circulația mărfurilor	49,5	39,9	36,7	30,7	38,8
4. Alte taxe	17,2	19,0	7,5	12,6	23,6

Sursa: *Anuarul Statistic, C.N.S., 1990-1993, Buletin Statistic de Informare Publică nr. 12/1993.*

Din cele de mai sus se observă că în totalul veniturilor bugetului de stat *impozitul pe salarii împreună cu cel pe circulația mărfurilor* inclus în valoarea mărfii și suportat tot de populație prin actul de vânzare-cumpărare pe piață *constituie peste 60% din fondul total de venituri.*

Prin aceasta veniturile nete ale populației, respectiv cele care determină cererea efectivă și satisfacerea diverselor categorii ale populației, au fost afectate într-o măsură însemnată de politica impozitelor pe salarii.

Această perioadă poate constitui un subiect de analiză și căutare a noii variante de corelație între diversele surse de venituri bugetare.